

פרק כ'-כ"א - ערי מקלט וערי הלויים, חלק ב'

"Educational, Timely, and Timeless Lessons from the Laws of the Cities of Refuge"

Makot 9b-10a

GEMARA. Our Rabbis taught: Moses had set apart three cities on the other side of the Jordan, and corresponding to them Joshua set apart [others] in the land of Canaan. And they were made to correspond on opposite sides like a double row [of trees] in a vineyard; Hebron in Judah, corresponding to Bezer in the wilderness; Shechem in mount Ephraim, corresponding to Ramoth in Gilead; Kedesh in mount Naphtali, corresponding to Golan in Bashan. And thou shalt divide the border of thy land into three parts means that they shall form triads, [namely], that the distance from the Darom [southern] boundary to Hebron be similar to that from Hebron to Shechem; and that from Hebron to Shechem similar to that from Shechem to Kedesh; and that from Shechem to Kedesh similar to that from Kedesh to the North [boundary].

Were three cities [necessary] in Trans-Jordania [the same as] three cities for the [whole] land of Israel? — Said Abaye: By reason that manslaughter was rife in Gilead, as it is written: Gilead is a city of them that work iniquity and is covered with footprints of blood. What is meant by [covered with footprints] 'akubbah? — Said R. Eleazar: It suggests that they tracked down victims to slay them.

Ramban Bamidbar 35:14

YE SHALL GIVE THREE CITIES BEYOND THE JORDAN. "And even though in the land of Canaan there were nine tribes, and here [on the east side of the Jordan] there were only two [and a half], Scripture gave them an equal number of cities of refuge, because in Gilead [on the east side of the Jordan] murderers were numerous, as it is written, *Gilead is a city of wrong-doers; it is covered with footprints of blood.*" This is Rashi's language, based on the words of our Rabbis.

Now even though the [cities of] refuge were only for those who killed in error [and these murderers of Gilead killed deliberately], **they would kill in treachery and make themselves appear as if they had done it in error**, and therefore it was necessary to increase [proportionately] the number of their cities of refuge, in order to be able to take in all of them, since one could not tell who had killed deliberately. If so, [we must say that] the Holy One, blessed be He, commanded this on account of the future...

But I wonder! For in the opinion of our Rabbis, of blessed memory, the [cities mentioned in the] verse which says, *and beside them* [i.e., apart from the six cities of refuge], *ye shall give* [to the Levites] *forty and two cities*, were all commanded as cities of refuge, and thus there were thirty-six of them in the land of Canaan, and six beyond the Jordan, and they all offered protection, in the opinion of our Rabbis, of blessed memory! **Thus the cities of refuge throughout the Land of Israel were [distributed] justly and equally**, for each of the [twelve] tribes received four cities of refuge...

According to the simple meaning of Scripture, it appears to me that the land on the [east] side of the Jordan was very large... Thus the land on the [east] side of the Jordan was a very large land, and required three cities of refuge just as the whole of the Land of Israel on the [west] side of the Jordan did, and only these six cities offered refuge [to unwitting murderers], and the forty-two cities [set aside] were for the open lands of the Levites and not for refuge.

1. מסכת מכות ט:י.

גמ'. תנו רבנן: שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען, ומכוונות היו כמין שתי שורות שבפנים: חברון ביהודה כנגד בצר במדבר, שכם ביהודה כנגד רמות בגלעד, קדש ביהודה כנגד גולן בפלשתינה. "ושלשת" — שיהיו משולשין, שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם, ומחברון לשכם כמשכם לקדש, ומשכם לקדש כמקדש לצפון.

בעבר הירדן תלת, בארץ ישראל תלת! אמר אבאי: בגלעד שכיחי רוצחים, דכתיב: "גלעד קרית פעלי און עקבה מדם", מאי "עקבה מדם"? אמר רבי אלעזר: שהיו עוקבין להרוג נפשות.

2. רמב"ן במדבר פרק לה

(יד) את שלש הערים — ואף על פי שבארץ כנען תשעה המטות, וכאן אינם אלא שנים וחצי, השנה מנחן ערי מקלט שלהם, כי בגלעד נפישו רוצחים, דכתיב: "גלעד קרית פעלי און עקבה מדם" (הושע ו ח), לשון רש"י (רש"י על במדבר ל"ה: י"ד) מדברי רז"ל (מכות ט).

ואף על פי שאין המקלט אלא בשוגגין, היו שופכי דמים במרמה ומראין עצמן כשוגגין, והצדק להרבות להם ערי מקלט לקלט את כלן שלא נודע מי המזיד. ואם כן צוה הקדוש ברוך הוא זה על שם העתיד...

ואני תמה, כי על דעת רז"ל (מכות י) הכתוב שאמר "ועליהם נתנו ארבעים ושתים עיר" (במדבר ל"ה: ו) — כלם למקלט צוה בהם, והנה היו מהם בארץ כנען ל"ו ערים ובעבר הירדן ו', וכלן קולטות לדעת רז"ל. והנה היו המקלטים לכל ארץ ישראל בישר והשוה, כי ארבע ערי מקלט יגיעו לשבט...

ועל דרך הפשט נראה בעיני כי ארץ עבר הירדן היתה גדולה מאד... והנה היתה עבר הירדן גדולה מאד ראוייה לשלש ערי מקלט ככל ארץ ישראל מן הירדן והלאה, והיו אלה השש ערים לבדן קולטות, והארבעים ושתים למגרשי הלזים לא למקלט:

גואל הדם וכהן הגדול

5. ספרי במדבר פיסקא קס"ה והצילו העדה

ר' מאיר אומר: רוצח מקצר ימיו של אדם, וכהן גדול מאריך ימיו של אדם. [אין בדין שיהא מי שמקצר ימיו של אדם לפני מי שמאריך ימיו של אדם].

ר' אומר: רוצח מטמא את הארץ ומסלק את השכינה, וכהן גדול גורם לשכינה שתשרה על האדם בארץ. אין בדין שיהא מי שמטמא את הארץ לפני מי שגורם להשרות את השכינה על אדם בארץ:

R. Meir says: A murderer shortens a man's days, and the high-priest lengthens a man's days. It is not fitting that the "shortener" should stand before the "lengthener."

Rebbi says: A murderer defiles the land and removes the Shechinah, and the high-priest causes the Shechinah to repose on the land. It is not fitting that he who defiles the land should stand before him who causes the Shechinah to repose upon the land.

3. פתחי תשובה חו"מ תכ"ו

אחד שהרג בדרך, ונודע מי הוא הרוצח... יש לכוף לקרובו של הנרצח שיהא רודף אחר הרוצח להעמידו בדין. כי מצווה מוטלת על גואל הדם להמית הרוצח... וכן נהגנו פעמים הרבה, ועשינו עם פרנסי הדור, שהיו מעמידים גואלים לרדוף אחר הרוצחים.

4. גמ' מכות יא.

מתנ': ...לפיכך אמותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שיעימו.

...Therefore, mothers of high priests were wont to provide food and raiment for them that they might not pray for their son's death.

(32) The priest who is anointed and who is consecrated to be priest in his father's place shall make the atonement and shall put on the linen garments, even the holy garments. (33) Then he shall make atonement for the Holy Sanctuary; and he shall make atonement for the Tent of Meeting and for the altar; and he shall make atonement for the priests and for all the people of the assembly. (34) This shall be an everlasting statute for you, to make atonement for the Children of Israel once a year because of all their sins." It was done as Hashem commanded Moses.

11. רלב"ג יהושע פרק כא

(מג) ואח"כ זכר שלא נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר דבר ה' אל בית ישראל הכל בא ואף על פי שכבר נשארו בהן עדין כמו שזכר במה שקדם הנה זה בלתי סותר מה שזכר בזה המקום כי כל הגוים אשר נלחמו בהם נפלו בידם ואולם נשארו אלו בסבת עצלות יהושע וישראל לא בסבת העדר השגחת השם ית' מהם:

12. דב' יב:י"א

(י) וַעֲבַרְתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וְיִשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם מְנַחֵל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וְיִשְׁבְּתֶם בָּטָח: (יא) וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לִשְׁכֹּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תִבְיֹאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִנֶּה אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יִדְכֶם וְכָל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַה'.

But when you go over the Jordan, and live in the land which the Lord your God gives you to inherit, and when he gives you rest from all your enemies around, so that you live in safety; 11. Then there shall be a place which the Lord your God shall choose to cause his name to dwell there; there shall you bring all that I command you; your burnt offerings, and your sacrifices, your tithes, and the offering of your hand, and all your choice vows which you vow to the Lord;

13. שמו"ב ז

(א) וַיְהִי כִּי יָשָׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְה' הֵנִיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אֹיְבָיו: (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנָּבִיא רַחֵם נָא אֹנְכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֶרְוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִרְיָעָה: (ג) וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לָךְ עָשָׂה כִּי ה' עִמָּךְ:

And it came to pass, when the king sat in his house, and the Lord had given him rest from all his enemies; That the king said to Nathan the prophet, See now, I live in an house of cedar, but the ark of God dwells within curtains. 3. And Nathan said to the king, Go, do all that is in your heart; for the Lord is with you.

6. גמ' מכות יא.

אמר ליה ההוא סבא: מפירקיה דרבא שמיע לי, שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו.

A certain elder said to him: I heard in the lecture by Rava: 'for they should have pleaded for mercy for their generation and they did not do so.

7. רש"י במדבר לה:כה

עד מות הכהן הגדול. (1) שהוא בא להשרות שכינה בשראעל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה משראעל ומקצצ את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני פהו גדול (ספרי);

(2) דבר אחר - לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תאָרע תקלה זו לשראעל בחייו (עי' מכות י"א):

(a) because he serves to cause the Shechinah to dwell in Israel and thereby prolong their days, whilst the murderer serves to make the Shechinah depart from Israel and thereby shortens the days of the living. He is therefore not worthy that he should stand before a High Priest (that he should be anywhere near a High Priest) (Sifrei Bamidbar 160:9).

(b) Another explanation why he had to remain there until the High Priest's death: Because the High Priest should have prayed that this misfortune might never happen in Israel in his days (cf. Makkot 11a).

8. ראב"ע שם

עד מות הכהן הגדול, כי הוא יכפר בעד ישראל, וזה המאורע אירע בימיו:

For the high priest atones on behalf of Israel, and this incident happened during his lifetime.

9. ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק מ

אשר לכך שרוצח בשגגה יגלה – דבר זה נועד להשקיט את נפשו של גואל הדם, כדי שלא יראה את מי שתקלה זו באה על ידו.

חזרתו נתלתה במות האדם הנכבד ביותר מהאנשים והאהוב ביותר על כל ישראל, כי בכך תשקוט נפש הנפגע שקרובו נהרג. כי זה טבוע בטבע האדם: כל מי שבאה עליו צרה – כשתבוא על אחר צרה כמוה או גדולה ממנה, הוא ימצא בכך נחמה על אסונו. ואין לנו אסון גדול יותר של מות אדם ממותו של כהן גדול.

A person who killed another person unknowingly must go into exile (Exod. 12:13: Num. 35:11-28); because the anger of "the avenger of the blood" (Num. 35:19) cools down while the cause of the mischief is out of sight.

The chance of returning from the exile depends on the death of [the high-priest], the most honored of men, and the friend of all Israel. By his death the relative of the slain person becomes reconciled (ibid. ver. 25); for it is a natural phenomenon that we find consolation in our misfortune when the same misfortune or a greater one has befallen another person. Amongst us no death causes more grief than that of the high-priest.

10. ויקרא טז

(לב) וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הַכֹּהֵן בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: (לג) וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הכהנים ועל כל העם הקהל יכפר: (לד) והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר עלי בני ישראל מפלחטאתם אחת בשנה ולעש כאשר צוה יהוה את משה:

14. הערים שנתנו שבטי ישראל ללויים (יהושע פרק כא / דהי"א פ"ו)				
בני לוי	בני אהרן	בני קהת הנותרים	בני גרשון	בני מררי
הערים שנתנו השבטים	יהודה ושמעון (ט-טז) 1. חֲבֵרוֹן [מקלט] 2. לְבֹנָה 3. יֵתֶר 4. אֶשְׁתִּמֹעַ 5. חֶלֶן 6. דְּבֵר 7. עֵין 8. יֵטָה 9. בֵּית שָׁמֶשׁ	אפרים (כ-כב) 1. שָׁכֶם [מקלט] 2. גִּזְרִי 3. קִבְצִים 4. בֵּית חוֹרֶן	חצי מנשה (מזרח) (כז) 1. גִּזְרִי בְּבִשְׁן [מקלט] 2. בְּעֶשְׂתָּרָה	זבולון (לד-לה) 1. יִקְנָעִים 2. קֶרְתָּה 3. דְּמִנָּה 4. נַחֲלָל
	בנימין (יז-יח) 1. גְּבֵעוֹן 2. גִּבְעָה 3. עֲנָתוֹת 4. עֶלְמוֹן	דן (כג-כד) 1. אֶלְתָּקָא 2. גִּבְתוֹן 3. אֵילֹון 4. גַּת רִמּוֹן	יששכר (כח-כט) 1. קִשְׁיוֹן 2. דְּבֵרֶת 3. יִרְמוֹת 4. עֵין גַּנִּים	ראובן (מזרח) (ע"פ דהי"א פ"ו / ומנחת שי) 5. בְּצֵר בְּמִדְבָּר [מקלט] 6. יִהְצָה 7. קִדְמוֹת 8. מִיפְעֵת
		חצי מנשה (מערב) (כה) 1. תַּעֲנָנָה 2. גַּת רִמּוֹן	אשר (ל-לא) 1. מִשְׁעָל 2. עֵבְדוֹן 3. חֶלְקֶת 4. רְחֵב	גד (מזרח) (לו-לז) 5. רְמוֹת בְּגִלְעָד [מקלט] 6. מַחְנִים 7. חֶשְׁבוֹן 8. יַעֲזָר
			נפתלי (לב) 1. קִדְשׁ בְּגִלְלִי [מקלט] 2. חֲמוֹת דָּאֵר 3. קֶרְתֵּן	
	13	10	13	12
48				
# למשפחה סך הכל				

מזרח : 10 (3 ערי מקלט, 7 ערי לויים)
מערב : 38 (3 ערי מקלט, 35 ערי לויים)

$$2.5 / 9.5 = 0.263157894736842105263157894736842$$

$$10 / 38 = 0.263157894736842105263157894736842$$